

ØYVIND DYBVIK ØYEN (RED.)

LÆREBOK I UTLENDINGS- RETT

3. UTGAVE

Universitetsforlaget

Lærebok i utlendingsrett

Øyvind Dybvik Øyen (red.)

Lærebok i utlendingsrett

3. utgave

Universitetsforlaget

© Universitetsforlaget 2022

1. utgave 2013

2. utgave 2018

ISBN 978-82-15-05745-3

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslag: Nina Lykke

Sats: ottaBOK

Trykk: 07 Media – 07.no

Innbinding: Bokbinderiet Johnsen AS

Boken er satt med: Times LT Std 10,5/14

Papir: 100 g Arctic Matt

Forord

Dette er en lærebok i utlendingsrett. Den er skrevet for studenter i faget utlendingsrett ved norske universiteter og høyskoler. Den har derfor en rekke spørsmål til leseren. Noen egner seg for repetisjon, andre for refleksjon.

Selv om den primære målgruppen er studenter, håper vi at boken kan ha interesse for andre, f.eks. advokater, ansatte i forvaltningen, interessegrupper og frivillige organisasjoner. Dette er en juridisk fremstilling. Men vi har forsøkt å unngå et tungt fagspråk. Målet er at boken skal være tilgjengelig for alle som ønsker å lære om utlendingsrett.

Boken dekker ikke alle deler av utlendingsretten. Vi har fokusert på de sentrale delene. Det gjelder særlig retten til opphold. Enkelte temaer er utelatt, f.eks. rett til statsborgerskap. Det skyldes dels at feltet er stort og dels at boken er tilpasset studentenes undervisning og læringskrav.

Forfattergruppen er bredt sammensatt og består av personer fra forskningsmiljøet, frivillige organisasjoner og ulike forvaltningsorgan. Vi håper at dette kan gi boken faglig bredde og bidra til at ulike perspektiver kommer frem. Forfatterne er jurister med lang erfaring fra utlendingsfeltet.

Den enkelte forfatter står alene ansvarlig for innholdet og synspunktene i sine kapitler.

Vi har forsøkt å gi boken et helhetlig preg. Enkelte forskjeller er likevel unngåelige. Både fordi boken er et produkt av seks ulike forfattere og fordi de enkelte deler har sine særpreg og problemstillinger.

Flere av bokens temaer overlapper hverandre. Vi har forsøkt å unngå unødig repetisjon. Samtidig kan det være nyttig å gjenta sentrale prinsipper og poenger, særlig for den som leser boken stykkevis og delt.

Utlendingsfeltet er i stadig utvikling. Vi har ikke fått med alle endringer frem til utgivelsen. Boken er ajourført 1. desember 2021.

På vegne av forfattergruppen vil jeg takke fagansvarlig for utlendingsrett ved Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo, professor Kjetil Mujezinović Larsen, og studenter for deres innspill. Som redaktør er jeg svært takknemlig for veiledning og støtte fra Universitetsforlagets dyktige medarbeidere, særlig

forlagsredaktør Linn-Aurora Wengen. Til slutt vil jeg rette en varm takk til mine fremragende medforfattere for deres flotte innsats.

Oslo, januar 2022

Øyvind Dybvik Øyen (red.)

Innhold

Forord	5
DEL I INNLEDNING	21
Kapittel 1	
Oversikt over utlendingsretten	23
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Hva er utlendingsrett?	23
2 Hva kjennetegner utlendingsretten?	23
3 Prinsipielle utgangspunkter	24
4 Fremveksten av norsk utlendingsrett	25
5 Tillatelsessystem	26
6 Rettighetsbestemmelser	27
7 Sanksjoner	27
8 Statlige aktører	28
9 Humanitære organisasjoner	29
10 FNs Høykommissær for flyktninger	29
11 Videre fremstilling	30
Kapittel 2	
Rettskilder	31
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Utlendingsloven og dens rettskilder	31
2 Forholdet mellom utlendingsloven og internasjonal rett	32
3 Våre folkerettslige forpliktelser	34
4 Tolkning av konvensjoner	37
5 Statlig skjønnsmargin?	40
6 Resolusjoner og anbefalinger (soft-law)	41
7 Særlig om anbefalinger fra UNHCR	42

DEL II INNREISE OG OPPHOLD 45**Kapittel 3****Visum** 47

TORUNN SKARD

1	Innledning	47
1.1	Hva er et visum?	47
1.2	Schengen-samarbeidet	48
2	Visumplikt og visumfrihet – § 9	50
2.1	Et innvandringsregulerende virkemiddel	51
2.2	Nærmere om unntak fra visumplikten	53
2.3	Lovlig oppholdstid	53
3	Tre hovedkategorier visum	54
3.1	Visumforordningens tre typebetegnelser	54
3.2	Schengenvisum § 10 (type C)	55
3.2.1	Skjønnsvurderingen	56
3.2.2	EØS/EFTA-borgere	60
3.2.3	Flerreisevisum	60
3.3	§ 11 Visum av humanitære grunner mv., Nasjonalt visum (type C)	61
3.4	§ 12 Innreisevisum, oppholdshensikt, rett til transit (type D)	61
4	Visa Information System (VIS)	62
5	Vedtaksmyndighet § 13	64
6	Varighet og innhold av visum, § 10 siste ledd	65
7	Nødvisum	66

Kapittel 4**Arbeids- og studieinnvandring** 69

Regelverk for oppholdstillatelser til arbeid og studier

KRISTINE BJØRNSUND HOSAR

1	Innledning	69
1.1	Et rettsområde i utvikling – en regulert og behovsstyrt arbeidsinnvandring	69
2	Allmenne regler om oppholdstillatelse	71
2.1	Hvem må ha oppholdstillatelse?	71
2.2	For hvilke typer arbeid trenger man oppholdstillatelse?	72
2.3	Krav til underhold, bolig og vandel	73
2.4	Tillatelsens innhold	74
2.5	Saksbehandlingsregler	75
3	Oppholdstillatelse på grunnlag av arbeidsforhold	76
3.1	Innledning	76

3.2	Arbeidstakere i Norge – de generelle vilkår etter § 23	76
3.2.1	Krav til alder, lønn og arbeidsvilkår	76
3.2.2	Fortrinnsrett for innenlandsk arbeidskraft	77
3.2.3	Krav om konkret arbeidstilbud og heltidsarbeid . . .	78
3.3	Arbeidstakere i Norge – de spesielle vilkår i utlendingsforskriftens kap. 6	78
3.3.1	Faglært – uf. § 6-1	78
	Fagutdannet	79
	Spesielle kvalifikasjoner	79
	Skjerpet kompetansekrav	80
	Relevanskravet	81
	Godkjenning eller autorisasjon	81
	Kvote	81
	Bemanningsbedrifter	82
	Oppholdstillatelsens innhold	83
3.3.2	Sesongarbeid – uf. § 6-3	83
3.3.3	Særskilte ordninger for Barentsregionen og sjøfolk – uf. §§ 6-4 til 6-6	85
3.4	Bestemmelser rettet mot arbeidsgiver	86
3.4.1	Gruppetillatelse til arbeidsgivere – uf. § 6-7	86
3.4.2	Krav til arbeidsgiver ved tidlig arbeidsstart – uf. § 6-8	86
3.4.3	Tilbakekall ved opphør av arbeidsforhold. Arbeidsledighet – arbeidssøkerperiode – uf. § 6-11	87
3.5	Tjenesteytere etter lovens § 24	87
3.5.1	Hva er en tjenesteyter?	87
3.5.2	De generelle vilkår	88
3.5.3	De spesielle vilkår rettet mot tjenesteyteren – uf. §§ 6-13 og 6-14	88
	Utsendte arbeidstakere – uf. § 6-13	88
	Selvstendige oppdragstakere – uf. § 6-14	89
3.5.4	Bestemmelser rettet mot oppdragsgiver – uf. §§ 6-15 til 6-17	90
	Gruppetillatelse til oppdragsgiver – uf. § 6-15	90
	Oppdragstilbudsskjema – uf. § 6-16	90
	Tilbakekall ved tjenesteyting – uf. § 6-17	90
3.6	Selvstendig næringsdrivende etter lovens § 25	90
4	Tilsynsregler og tiltak overfor arbeidsgiver	92
4.1	Innledning	92
4.2	Tilsyn med at vilkårene for oppholdstillatelser følges	92

4.3	Tiltak ved brudd på vilkårene for oppholdstillatelse – karantene	93
4.4	Misbruk av ordningen med tidlig arbeidsstart	94
5	Oppholdstillatelser for studier og for vitenskapelig, religiøst eller kulturelt formål	95
5.1	Innledning – lovens § 26 som hjemmelsgrunnlag	95
5.2	Studietillatelser – uf. § 6-19	96
5.3	En kort gjennomgang av øvrige typer av tillatelsesgrunnlag – uf. §§ 6-20 til 6-31	97
5.3.1	Forskere med egne midler og praktikanter	98
5.3.2	Musikere, artister og kulturarbeidere	98
5.3.3	Medarbeidere i ideelle, religiøse og humanitære organisasjoner	99
5.3.4	Au pair	100
	Kulturutveksling eller hushjelp?	101
5.3.5	Norecdeltakere og ungdom på arbeidsferie	102
5.3.6	Medisinsk behandling	102
5.3.7	Arbeidssøkere – oppholdstillatelse for å kunne søke arbeid som faglært	103
5.3.8	Andre utlendinger	103
5.4	Alderskrav og adgangen til å ta arbeid ved oppholdstillatelse etter lovens § 26	104
6	Særlige regler for utlendinger som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen	105
6.1	Innledning	105
6.2	Oppholdsrett for EØS-borgere	107
6.2.1	Oppholdsrett inntil tre måneder	107
6.2.2	Oppholdsrett for mer enn tre måneder	108
6.3	Oppholdsrett for familiemedlemmer av en EØS-borger	109
6.4	Varig oppholdsrett	111
6.5	Registreringsbevis/oppholdskort	112

Kapittel 5

Familieinnvandring	114
-------------------------------------	------------

ANDREAS FURUSETH

1	Innledning	114
2	Regelverkets oppbygging	115
2.1	Norsk regelverk	115
2.2	Forholdet til internasjonalt regelverk	117
2.2.1	Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK)	117
2.2.2	Barnekonvensjonen (BK)	118
2.2.3	EUs familiegjenforeningsdirektiv	119

3	Oppholdstillatelse for ektefeller	119
3.1	Generelle vilkår	120
3.2	Bruk av regelverket for å motvirke tvangsekteskap	121
3.3	Omgåelsesekteskap	123
3.4	Fare for mishandling eller utnyttelse av ektefeller	128
3.5	Forbud mot bigami	129
3.6	Krav om fire års arbeid eller utdanning for referansepersonen i Norge	130
3.7	Krav om intervju av referansepersonen	131
3.8	Oppholdstillatelse for å inngå ekteskap	132
3.9	Adgang til å nekte familieinnvandring om det er i strid med referansepersonens tillatelse eller om ekteskapet er inngått mot en parts vilje	133
4	Oppholdstillatelse for samboere	134
5	Familieinnvandring mellom foreldre og barn	135
5.1	Oppholdstillatelse for barn	135
5.2	Oppholdstillatelse for foreldre	136
5.2.1	Familiegjennforening med barn i Norge som har opphold etter søknad om beskyttelse	136
5.2.2	Familiegjennforening mellom norsk barn og barnets mor eller far	138
5.2.3	Oppholdstillatelse for mor eller far som skal ha samvær med norsk barn	138
5.2.4	Oppholdstillatelse for enslig mor eller far med voksne barn i Norge	139
5.2.5	Korttidsopphold for å besøke barn i riket	140
6	Familieinnvandring på grunnlag av sterke menneskelige hensyn ..	141
7	Fortsatt oppholdstillatelse på nytt grunnlag	142
7.1	Fortsatt oppholdstillatelse på grunnlag av samværsordning med barn	142
7.2	Fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag	144
7.2.1	Fortsatt oppholdstillatelse etter ektefelle/samboers død	144
7.2.2	Fortsatt oppholdstillatelse etter mishandling i samlivet	144
7.2.3	Fortsatt oppholdstillatelse etter oppløsning av tvangsekteskap	147
7.2.4	Fortsatt oppholdstillatelse på grunn av vanskeligheter i hjemlandet etter samlivsbrudd	147
8	Underholdskrav i familieinnvandringssaker	147
8.1	Innledning	147
8.2	Krav om fremtidig inntekt	148

8.3	Krav om tidligere inntekt	150
8.4	Unntak fra underholdskravet	150
8.4.1	Unntak fra krav om tidligere inntekt	152
8.5	Krav om bolig	153
Kapittel 6		
Fornyelse av oppholdstillatelse		156
ANDREAS FURUSETH		
1	Begrensninger i adgangen til å fornye en tillatelse	156
2	Nektelse av fornyelse på grunn av opphørt beskyttelsesbehov eller tilbakekall av tillatelse	157
3	Unntak fra krav om at opprinnelig oppholdsgrunnlag skal bestå	157
4	Adgang til å gi tillatelser som ikke kan fornyes	158
5	Søkerens rettigheter ved søknad om fornyelse	159
Kapittel 7		
Permanent oppholdstillatelse		160
ANDREAS FURUSETH		
1	Botidskrav	160
2	Unntak fra krav om tre eller fem års botid	161
3	Krav om begrenset utenlandsopphold	162
4	Andre vilkår	163
5	Virkningene av permanent oppholdstillatelse	163
6	Bortfall av permanent oppholdstillatelse	164
Kapittel 8		
Tilbakekall av oppholdstillatelse		165
KRISTINE BJØRNSUND HOSAR		
1	Vilkår for tilbakekall etter lovens § 63	165
1.1	Grunnlag for tilbakekall – svikalternativet	165
1.2	Omgjøring etter alminnelige forvaltningsrettslige regler ..	166
1.3	Tilbakekall av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser	167
1.4	Forvaltningsskjønn og prosessuelle forhold	167
2	Opphør av flyktningstatus, jf. lovens § 37	168

DEL III BESKYTTELSE	169
Kapittel 9	
Rett til flyktningstatus og asyl	171
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Innledning	171
2 Et kort historisk overblikk	171
3 Rett til asyl	174
3.1 Reglene om asyl	174
3.2 Hva betyr asyl?	174
3.3 Retten til å søke om asyl	175
3.4 Rett til å få asyl	176
3.5 Flyktningbegrepet	176
3.6 Rettighetsbestemmelse	178
3.7 To sentrale oppholdsgrunnlag – § 28 og § 38	178
3.8 Et tredje oppholdsgrunnlag – § 73	178
4 Den alminnelige flyktningdefinisjonen	179
5 Utenfor hjemlandet (i Norge)	180
5.1 Utgangspunktet	180
5.2 Opphold i Norge	181
5.3 Overføringsflyktninger	181
6 Velbegrunnet frykt	182
6.1 Innledning	182
6.2 Bevisvurderingen	183
6.2.1 Opplysning av saken	184
Søkerens opplysningsplikt	184
Forvaltningens utredningsplikt	185
6.2.2 Beviskravet – «noenlunde sannsynlig»	186
6.2.3 Troverdighet	188
6.2.4 En kort oppsummering	192
6.3 Risikovurderingen	193
6.3.1 Kravet til risiko	193
6.3.2 Velbegrunnet frykt: et objektivt og subjektivt element	199
6.3.3 Fremtidsrettet vurdering	201
6.3.4 Den konkrete risikovurderingen	206
(1) Individuelle omstendigheter	206
(2) Generelle omstendigheter	208
7 Forfølgelse	209
7.1 Innledning	209
7.2 Hva menes med «forfølgelse»?	210
7.3 Ulike former for forfølgelse	214

	a) Fysisk eller psykisk vold	214
	b) Frihetsberøvelse	215
	c) Diskriminering og trakassering	216
7.4	Hvem er forfølgeren?	217
7.5	Oppsummering	217
7.6	Særlig om straffeforfølgelse	217
	7.6.1 Det prinsipielle utgangspunktet	218
	7.6.2 Urettmessig straff	219
	7.6.3 Uforholdsmessig streng straff	220
8	Forfølgelsesgrunner	221
8.1	Innledning	221
8.2	Konvensjonsgrunner i krig og konflikt	221
8.3	Generelt om forfølgelsesgrunner	221
8.4	Rase – hudfarge, avstamning og etnisk tilhørighet	223
8.5	Religion – alle religioner, trosretninger, livssyn og overbevisninger	224
8.6	Nasjonalitet – nasjonal, etnisk eller språklig opprinnelse	225
8.7	Medlemskap i en spesiell sosial gruppe	225
	8.7.1 Innledning	225
	8.7.2 Hva sier flyktningkonvensjonen?	226
	8.7.3 Tidlig statspraksis	227
	8.7.4 To hovedteorier	227
	(1) «Social perception»-teorien	227
	(2) «Protected characteristics»-teorien	228
	8.7.5 UNHCRs anbefalinger	230
	8.7.6 EUs statusdirektiv	230
	8.7.7 Lovens definisjon	230
	8.7.8 Enkelte utgangspunkter	231
8.8	Politisk oppfatning – alle oppfatninger om myndighetenes politikk og metoder	233
	8.8.1 Hva menes med «politisk oppfatning»?	233
	8.8.2 Ord og handling, direkte og indirekte	233
8.9	Krav om årsakssammenheng	234
8.10	En kort oppsummering	235
9	Hjemlandets beskyttelse	236
10	Særlig om forfølgelse av kvinner	241
	10.1 Kjønnrelatert forfølgelse	241
	10.2 Saksbehandling	242
	10.3 Bevisvurderingen	242
	10.4 Risikovurderingen	243
	10.5 Forfølgelse	243

10.6	Konvensjonsgrunn	243
10.7	Årsakssammenheng	246
10.8	Beskyttelse	247
10.9	Ulike former for kjønnsrelatert forfølgelse	247
10.9.1	Vold i hjemmet	247
10.9.2	Tvangsekteskap	249
10.9.3	Menneskehandel	250
10.9.4	Kjønnslemlestelse	252
10.9.5	Diskriminering av kvinner	253
10.10	Kulturrelativisme?	253
11	Særlig om forfølgelse av LHBTI	254
11.1	Medlemskap i en spesiell sosial gruppe	254
11.2	Forfølgelse på grunn av seksuell orientering	255
11.3	Krav om diskresjon?	255
12	Det utvidede flyktningbegrepet i § 28 første ledd bokstav b	259
12.1	Innledning	259
12.2	Forholdet til EMK art. 3	260
12.3	Ingen forfølgelsesgrunner	260
12.4	En reell fare	260
12.5	Alvorlige krenkelses	262
13	Sur place	263
14	Internflukt	265
14.1	Innledning	265
14.2	Bakgrunn	266
14.3	Vilkår – trygt og tilgjengelig	267
14.4	Tilgjengelig	268
14.5	Trygt	269
14.6	Opphold på humanitært grunnlag	270
14.7	Oppsummering	271
15	Unntak fra rett til flyktningstatus: Eksklusjon	271
15.1	Innledning	271
15.2	Søkeren får beskyttelse fra FN-organ eller stater	273
15.3	Søkeren har gjort seg skyldig i en alvorlig forbrytelse	273
15.3.1	Innledning	273
15.3.2	Begrunnelse	274
15.3.3	Betydning	275
15.3.4	Enkelte utgangspunkter	276
15.3.5	Hvilke handlinger kan lede til eksklusjon?	276
	(a) Forbrytelse mot freden, krigsforbrytelse, forbrytelse mot menneskeheten eller folkemord	276
	(b) Alvorlig ikke-politisk forbrytelse	279

(c) Handlinger i strid med FNs mål og prinsipper	281
15.3.6 Straffeansvar – utføre eller medvirke	282
15.3.7 Medlemskap i voldelige grupper eller organisasjoner	283
15.3.8 Skal vi godta forbrytelser i den godes sak?	285
15.3.9 Subjektiv skyld	286
15.3.10 Beviskravet	286
15.3.11 Forholdsmessighetsvurdering	288
15.3.12 Plikt til å ekskludere?	289
15.3.13 To saker	289
15.4 Søkeren utgjør en fare for samfunnet eller grunnleggende nasjonale interesser	290
15.4.1 Innledning	290
15.4.2 Trussel mot grunnleggende nasjonale interesser	291
15.4.3 Trussel mot samfunnet	291
15.5 Søkeren frykter bare straffereaksjoner på grunn av kriminelle handlinger	292
15.6 Virkningen av eksklusjon	292
15.7 Absolutt vern	292
15.8 Minimumstillatelse	293
15.9 En kort oppsummering	293
16 Unntak fra rett til flyktningstatus: Opphør	294
16.1 Innledning	294
16.2 De enkelte opphørsgrunnene	295

Kapittel 10

Opphold på humanitært grunnlag	299
---	------------

ØYVIND DYBVIK ØYEN

1 Innledning	299
2 Særlig tilknytning til Norge	301
3 Sterke menneskelige hensyn	302
4 Enslige mindreårige asylsøkere	302
5 Helseproblemer	303
6 Sosiale og humanitære forhold	305
7 Ofre for menneskehandel	306
8 Traumatiske opplevelser i hjemlandet	306
9 Den generelle sikkerhetssituasjonen	307
10 Langvarig opphold	307
11 Innvandringsregulerende hensyn	308
12 Hensynet til barnets beste	309
(1) Hva ligger i «barnets beste»?	309

(2) Hvilken vekt har hensynet til barnets beste i forhold til innvandringsregulerende hensyn?	310
13 Barns tilknytning til Norge	312
14 Kort om domstolskontroll	313
15 En kort oppsummering	314
Kapittel 11	
Kort om saksgangen	316
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Søknad om asyl	316
2 AsyLintervju	316
3 Vedtak	317
a) UDI innvilger søknad om asyl	317
b) UDI avslår søknad om asyl	317
4 Klage	318
5 Endelig vedtak	318
6 Er alt håp ute?	318
Kapittel 12	
Internasjonal beskyttelse	320
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Innledning	320
2 EMK art. 3	321
2.1 Innledning	321
2.2 Enhver utsendelse	323
2.3 Ethvert land	323
2.4 Enhver person	323
2.5 Bevisvurdering	324
2.6 Risikovurdering	324
2.7 Landinformasjon	327
2.8 Overgrep fra privatpersoner	328
2.9 Internflukt	328
2.10 Diplomatiske garantier	328
2.11 Tortur og mishandling	329
Tortur	329
Umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff	330
2.12 Særlig om helseproblemer	331
2.13 Kan brudd på andre bestemmelser i EMK gi rett til vern mot utsendelse?	332
3 TK art. 3	333
4 SP art. 7	335

5	Flyktningkonvensjonen art. 33 nr. 1	335
6	Folkerettslig sedvanerett	336
7	En kort oppsummering	336
DEL IV SANKSJONER		339
Kapittel 13		
Utvisning av utlendinger		341
MERETE HAVRE		
1	Innledning	341
1.1	Utvisning som forvaltningssanksjon og alternativer til utvisning	341
1.2	Hvem kan utvises?	342
1.3	Hvordan legitimeres adgangen til å utvise utlendinger? ..	344
1.4	Utvisningsreglenes systematikk	345
2	Interesseavveining mellom samfunnets behov og individets interesser	346
2.1	Inngrep i vernede menneskerettigheter fordrer en proporsjonalitetsvurdering	346
2.2	Interesseavveiningen skal skje i forholdet mellom inngrepsbehov og inngrepsintensitet	348
2.3	Skjæringspunktet mellom inngrepsbehovet og inngrepsintensiteten	349
2.4	Oppsummering av utgangspunktene for vurderingen	351
3	Statens inngrepsbehov	351
3.1	Fastlegging av inngrepsbehovet – objektive og subjektive vilkår	351
3.2	Inngrepsbehovet ved straffbare handlinger	351
3.2.1	Forholdenes art og grad	351
3.2.2	Oppsummert inngrepsbehovet ved kriminalitet	354
3.3	Inngrepsbehovet ved brudd på utlendingslovens regler ...	354
3.3.1	Lovbruddets art og grad	354
3.3.2	Oppsummert inngrepsbehovet ved brudd på utlendingslovens regler	357
3.4	Oppsummert: Inngrepsbehovet	358
4	Fastlegging av inngrepsintensitet	358
4.1	Flere selvstendige rettighetssubjekter ved utvisning	358
4.2	Inngrepsintensiteten overfor utlendingen selv	359
4.2.1	Utlendingens tilknytning til Norge	359
4.2.2	Utlendinger som er kommet til landet som barn ...	359

4.2.3	Utlendinger med sterk sosial, emosjonell, kulturell, språklig og arbeidsmessige tilknytning ..	360
4.2.4	Utlendingens tilknytning til opprinnelseslandet ...	361
4.2.5	Oppsummert inngrepsintensitet overfor utlendingen selv	362
4.3	Fastlegging av inngrepsintensiteten overfor nære familiemedlemmer	362
4.3.1	Nære familiemedlemmer	362
4.3.2	Relevante momenter i vurderingen	363
4.3.3	Oppsummert inngrepsintensiteten overfor nære familiemedlemmer	364
4.4	Særlig om utvisning av foreldre med barn i riket	365
4.4.1	Barnets særlige sårbarhet	365
4.4.2	Hensynet til barnets beste som pliktig og viktig hensyn i vurderingen	365
4.4.3	Fastlegging av inngrepsintensiteten overfor barna	368
4.4.4	Oppsummert inngrepsintensitet overfor barn	370
4.4.5	Må det foreligge ekstraordinære omstendigheter på barnets hånd?	370
4.5	Oppsummering av inngrepsintensitet	372
5	Avslutning/oppsummering	373

Kapittel 14

Kort om andre sanksjoner	374
---------------------------------------	-----

ØYVIND DYBVIK ØYEN

1	Bortvisning	374
2	Straff	375

DEL V EUROPEISK SAMARBEID	377
--	-----

Kapittel 15

Felles yttergrense og felles europeisk asylsystem	379
--	-----

VIGDIS VEVSTAD OG JESSICA SCHULTZ

1	Bakgrunn	379
1.1	Regelverksutvikling og nye samarbeidstrender	379
1.2	Norge og EU	384
2	Schengen-samarbeidet	386
2.1	Grensekontroll	386
2.2	Retur	389

	Returdirektivet	389
	Tilbaketakelsesavtaler	391
3	Felles europeisk asylsystem – CEAS	393
3.1	Felles asylregler	395
	Statusdirektivet	396
	Mottaksdirektivet	399
	Prosedyredirektivet	401
3.2	Nye institusjoner	403
Kapittel 16		
Dublin-samarbeidet		
		406
VIGDIS VEVSTAD OG JESSICA SCHULTZ		
1	Bakgrunn	406
1.1	Dublin-samarbeidet i praksis	406
1.2	Historisk tilbakeblikk	409
1.3	Dublin-samarbeidet og folkeretten	410
2	Hovedprinsippene	411
2.1	Formål	411
2.2	Ansvarskriteriene	413
2.3	Tilbakeføring til et annet Dublin-land	416
2.4	Unntak	418
	Trygg retur til et annet Dublin-land?	420
	Andre hensyn	424
3	Veien videre	426
Om forfatterne		
		428
Forkortelser		
		430
Litteratur mv.		
		431
Rettsavgjørelser		
		448
Stikkordregister		
		457

DEL I

Innledning

Oversikt over utlendingsretten

ØYVIND DYBVIK ØYEN

1 Hva er utlendingsrett?

Utlendingsretten omhandler de særlige rettighetene og pliktene som utlendinger har i Norge. Med «utlending» menes enhver person som ikke er norsk statsborger.¹

Det sentrale i utlendingsretten er utlendingers *rett til innreise og opphold i Norge*. Som utlending kan du ha behov for kortvarig opphold. Du ønsker f.eks. å komme hit på ferie eller familiebesøk. Da må du i utgangspunktet ha et visum. Eller du kan ha behov for langvarig opphold. Du ønsker f.eks. å arbeide, studere eller bo med familie i Norge. Da må du normalt ha en oppholdstillatelse. Spørsmålet blir da om du har rett til oppholdstillatelse som student, arbeidstaker eller familiemedlem. Videre kan du ha behov for beskyttelse i Norge. Da kan du få asyl. Retten til asyl er en viktig del av utlendingsretten. En ting er å få rett til opphold. Du kan også miste rett til opphold. Tillatelsen kan falle bort hvis grunnlaget for tillatelsen har falt bort. Tillatelsen kan også tilbakekalles hvis du har gitt uriktige opplysninger i søknaden. Videre kan du miste retten til opphold hvis du begår lovbrudd og blir utvist fra Norge. Utvisning innebærer at du må forlate Norge og nektes ny innreise i noen år eller for alltid.

Utlendingsretten omhandler også andre aspekter ved utlendingers rettsstilling i Norge, f.eks. statsborgerskap, men det sentrale i denne boken er retten til innreise og opphold.

2 Hva kjennetegner utlendingsretten?

Det er flere ting. For det første er det et *spennende* rettsområde. Utlendingsretten ligger i brytningen mellom jus og politikk, individ og stat, beskyttelse og kontroll, norske og internasjonale regler. Det er en vev av kryssende hensyn og behov.

For det annet er det et *krevende* rettsområde. Det stilles høye krav til grundighet og presisjon. Slik må det være. Myndighetenes vedtak er ofte svært inngripende for den enkelte. De kan ha store ringvirkninger for familie, venner og lokalsam-

¹ Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utl.) § 5 første ledd.

funn. Et uriktig avslag kan få svært alvorlige konsekvenser, særlig for asylsøkere. Samtidig er det et fag preget av risikofaktorer, hypoteser og vanskelige avveininger. Loven gir ikke alltid klare svar. Mye er overlatt til forvaltningens skjønn.

For det tredje er det et *omdiskutert* rettsområde. Utlendingsretten har stor allmenn interesse. Du har sikkert hørt om utlendingssaker i media. Samfunnsdebatten blusser stadig opp. Engasjementet er stort. Språkbruken er til tider hard. Noen mener at norsk innvandringspolitikk er for streng. Andre mener at den er for liberal. De fleste ønsker en kontrollert innvandring. Diskusjonen går gjerne på graden av innvandring og utfallet i enkeltsaker.

For det fjerde er det et *dynamisk* rettsområde. Utlendingsretten står aldri stille. Det skjer stadig endringer i lov eller forskrift. I tillegg kommer det nye avgjørelser, tolkninger og direktiver, både nasjonalt og internasjonalt. Men enkelte grunnprinsipper ligger fast. Et prinsipp er at ingen skal returneres til tortur eller mishandling. Det gjelder uansett hvem du er, eller hva du har gjort.

For det femte er utlendingsretten et *internasjonalt* fag. Vi styres i stor grad av internasjonale konvensjoner og avgjørelser fra internasjonale kontrollorgan. Det gjelder særlig avgjørelser fra Den europeiske menneskerettsdomstolen. I tillegg påvirkes Norge av rettsutviklingen i andre land, særlig i Europa. Myndighetene er spesielt opptatt av det som skjer i EU. Det internasjonale aspektet kommer også frem gjennom arbeidet med utlendingssaker. For å kunne behandle en asylsak må du ha inngående kjennskap til forholdene i søkerens hjemland. Det gjelder ikke bare sikkerhetssituasjonen og respekten for menneskerettigheter, men også politiske og sosiale forhold. I tillegg påvirkes innvandringen til Norge av begivenheter langt utenfor våre grenser. Det kan være kriger, konflikter, katastrofer, skiftende regimer eller nye migrasjonsruter. Som du forstår: Vi er en del av et større hele.

3 Prinsipielle utgangspunkter

Det prinsipielle utgangspunktet i folkeretten er at enhver stat har rett til å bestemme hvilke utlendinger som skal få reise inn og oppholde seg på deres territorium. Statene har et legitimt behov for å kontrollere sine grenser og bestemme hvem som skal reise inn og ut av landet.² Dette er en del av deres suverenitet.

Men statenes handlefrihet er begrenset av de internasjonale menneskerettighetene. De beskytter individet og stiller krav til myndighetenes behandling av utlendinger. Norske myndigheter kan f.eks. ikke utsette utlendinger for mishandling eller vilkårlig fengsling. De kan heller ikke sende noen til mishand-

² Se EMDs storkammer i *Saadi mot Italia* (2008) avsnitt 124 og *F.G. mot Sverige* (2016) avsnitt 111.

ling i hjemlandet. Myndighetene kan være forpliktet til å gi opphold, f.eks. på grunn av familie i Norge eller på grunn av fare for mishandling i hjemlandet.

Myndighetenes maktutøvelse er også begrenset av forvaltningsrettslige prinsipper. Sentralt står legalitetsprinsippet. Dette prinsippet innebærer at myndighetene må ha hjemmel i lov for å utøve sin myndighet og gripe inn i utlendingers rettigheter, f.eks. rett til familieliv ved utvisning. Forvaltningen er også bundet av andre prinsipper. Det gjelder bl.a. krav om saklighet, forsvarlighet og kontradiksjon i behandlingen av utlendingssaker.

4 Fremveksten av norsk utlendingsrett

Vi skal nå ta et kort historisk tilbakeblikk på utlendingsretten. Det er ikke så viktig i seg selv, men det gjør det lettere å forstå dagens system.

Frem til 1900-tallet var det i prinsippet fri innvandring til Norge. Det var liten grad av kontroll. Utlendinger kunne stort sett jobbe og bo hvor de ville. På begynnelsen av 1800-tallet ble det innført passtvang for utlendinger, men den ble opphevet i 1860.

Utviklingen av norsk utlendingsrett startet i all hovedsak på begynnelsen av 1900-tallet. Ved lov 4. mai 1901 ble det innført meldeplikt for utlendinger ved varig opphold. Loven åpnet til en viss grad for å kreve legitimasjon. Men i prinsippet var det fremdeles fri adgang til riket med mindre det var grunnlag for å utvise utlendingen.

Under og etter første verdenskrig (1914–1918) oppstod det store flyktningstrømmer i Europa. Mange europeiske land opplevde en betydelig innvandring. Dette bidro til at det ble innført passtvang for utlendinger i 1917 og en fremmedlov i 1927. Fremmedloven av 1927 er vår første egentlige utlendingslov. Den bestemte at utlendinger som søkte arbeid, måtte ha arbeidstillatelse før innreise. Det ble også innført regler om oppholdstillatelse og bortvisning.

Siden den gang har utlendingslovene blitt mer omfattende og detaljerte. En ny fremmedlov kom i 1956 og deretter en ny utlendingslov i 1988 før vi fikk dagens utlendingslov i 2008.

Et viktig tidsskille i norske utlendingsrett er 1975. Da fikk vi den såkalte «innvandringsstoppen». Den ga en mer selektiv innvandringskontroll. Fra fremmedloven av 1956 og frem til begynnelsen av 1970-tallet hadde Norge en liberal innvandringspolitikk. I utgangspunktet ble arbeidstillatelse innvilget til alle utlendinger som skaffet seg arbeid. Dette førte til stor innvandring, særlig fra India, Pakistan og Tyrkia. I 1975 innførte Stortinget en innvandringsstopp.³

3 Forskrift om midlertidig innvandringsstopp ble vedtatt ved kgl.res. 10. januar 1975. Se nærmere om den historiske utviklingen i NOU 1983: 47 Ny fremmedlov s. 48–49 og Eli Fisknes, *Utlendingsloven Kommentartutgave*, Oslo 1994, s. 21–28.

Formålet var ikke å stanse all innvandring, men å begrense den. Tillatelse ble gitt til bestemte grupper av utlendinger, bl.a. flyktninger, nære familiemedlemmer, spesialister og fagutdannede. Innvandringsstoppen ble videreført inntil utlendingsloven av 1988⁴ trådte i kraft i 1991 og danner grunnlaget for dagens tillatelsessystem.

5 Tillatelsessystem

Utlendingsretten bygger i dag på et tillatelsessystem. Du må ha en tillatelse for å reise inn og oppholde deg i Norge.⁵ For kortvarig opphold inntil 3 måneder må du ha visum (med mindre du kommer fra et visumfritt land). Lengre opphold krever en vanlig oppholdstillatelse. For å kunne få en slik tillatelse, må du ha et særskilt grunnlag: arbeid, studier, familie, behov for beskyttelse eller behov for opphold av sterke humanitære grunner. Dette reguleres av utlendingsloven.

I denne boken skal vi se nærmere på ulike typer oppholdsgrunnlag og tillatelser.

- *Visum* er en tillatelse for innreise og opphold inntil 3 måneder. I utgangspunktet må utlendinger ha visum for å komme til Norge. Men det er gjort unntak gjennom visumfrihetsavtaler eller andre internasjonale forpliktelser. Et visum gir deg ikke rett til å arbeide. For å få visum må du ha til hensikt å forlate Norge innen visumperiodens utløp.
- *Studietillatelser* gis for utdanning i Norge. Det må normalt dreie seg om heltidsutdanning. Du må bl.a. ha fått tilsagn om opptak fra en godkjent utdanningsinstitusjon og kunne forsørge deg selv.
- *Arbeidstillatelser* gis for arbeid eller næringsvirksomhet i Norge. Tillatelsen kan begrenses i henhold til arbeid, arbeidsgiver og arbeidssted. Det finnes ulike typer arbeidstillatelser, bl.a. for sesongarbeidere og faglærte. Et generelt krav er at du har fylt 18 år og har tilbud om arbeid.
- *Familieinnvandring* kan gis til personer som ønsker å bli gjenforent med familie i Norge eller etablere familieliv med noen som bor her. Enkelte personer har rett til en tillatelse, bl.a. ektefeller, registrerte partnere, samboere over to år og barn under 18 år. Man kan også få tillatelse til familieinnvandring, bl.a. for å inngå ekteskap i Norge.

4 Lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utl. 1988).

5 Det finnes unntak. Nordiske borgere trenger ikke visum eller tillatelse for opphold eller arbeid i Norge, jf. utl. § 5 annet ledd. EU/EØS-borgere har rett til å arbeide, studere og bo i Norge. Men skal de bo her i mer enn tre måneder, må de registrere seg hos politiet, jf. lovens kapittel 13. Asylsøkere trenger ikke tillatelse for innreise, men de må ha en tillatelse for å bli værende etter at søknaden er avgjort.

- *Asyl* gis til personer som har behov for beskyttelse. For å kunne få asyl må du bli anerkjent som flyktning. For å bli anerkjent som flyktning må du enten ha en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av din etnisitet, avstamning, hudfarge, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning, eller stå i en reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet.
- *Opphold på humanitært grunnlag* kan innvilges til asylsøkere, som ikke oppfyller vilkårene for asyl, men som har et sterkt behov for opphold av humanitære grunner, f.eks. alvorlige helseproblemer eller hensynet til barn. Tillatelse kan innvilges etter en konkret helhetsvurdering hvis det foreligger sterke menneskelige hensyn eller en særlig tilknytning til riket.

Bare norske utlendingsmyndigheter kan gi en oppholdstillatelse. Førstegangstillatelse kan gis for inntil fem år, jf. § 60. Lengden varierer med type tillatelse og grunnlaget for tillatelsen. Etter tre år sammenhengende opphold kan du få en permanent oppholdstillatelse, dvs. varig opphold i Norge, jf. § 62. Hovedregelen er at du må ha fått en tillatelse før du kommer til Norge. Et viktig unntak er rett til asyl og opphold på humanitært grunnlag som innvilges etter innreise, jf. § 56.

En oppholdstillatelse gir normalt rett til å ta opphold og arbeid i hele Norge, og gjentatte innreiser i riket, jf. § 60 tredje ledd. Alle tillatelser kalles oppholdstillatelser. Loven skiller ikke mellom oppholdstillatelser, arbeidstillatelser eller studietillatelser. Den som får asyl eller opphold på humanitært grunnlag, får også en oppholdstillatelse.

6 Rettighetsbestemmelser

Enkelte bestemmelser i utlendingsloven er rettighetsbestemmelser. De gir rett til en tillatelse hvis du oppfyller lovens vilkår. Et eksempel er asylbestemmelsen i § 28. Er du flyktning, har du rett til asyl. Andre tillatelser beror på forvaltningens skjønn. Du har ikke krav på tillatelse, selv om du oppfyller lovens vilkår. Et eksempel er § 38 som gir adgang til å innvilge opphold på humanitært grunnlag etter en konkret helhetsvurdering hvis det foreligger sterke menneskelige hensyn. Men loven kan angi rammene for skjønn og hvilke momenter vi kan legge vekt på.

7 Sanksjoner

Hvis du som utlending begår lovbrudd i Norge, kan du straffes på vanlig måte. Dette reguleres av den alminnelige straffelovgivningen. Du kan også straffes

etter utlendingsloven § 108, bl.a. for ulovlig arbeid. I tillegg kommer sivilrettslige sanksjoner. Den mest alvorlige er utvisning. Utvisning innebærer at du mister retten til opphold og må forlate Norge. Du får samtidig et forbud mot framtidig innreise og opphold. Forbudet er enten varig eller tidsbegrenset, f.eks. til 2 eller 5 år. De vanligste grunnlagene for utvisning er ilagt straff eller særreaksjon, samt grov eller gjentatt overtredelse av utlendingsloven. Et sentralt hensyn bak reglene om utvisning er å beskytte samfunnet mot kriminelle utlendinger. En utlending kan ikke utvises hvis det vil være et uforholdsmessig tiltak overfor ham selv eller hans nærmeste familiemedlemmer, jf. utl. § 70.

Samlet sett kan vi si at utlendingsretten består av et kontrollsystem (bl.a. grensekontroll), et tillatelsessystem (innreise- og oppholdstillatelser) og et sanksjonssystem (bl.a. utvisning og straff).

8 Statlige aktører

Hvordan er ansvarsforholdene på utlendingsfeltet?

Stortinget vedtar utlendingsloven og fastsetter hovedprinsippene for asyl- og innvandringspolitikken i Norge, jf. utl. § 75. Loven gjennomføres av Justis- og beredskapsdepartementet og den øvrige utlendingsforvaltningen.

Justis- og beredskapsdepartementet har det helhetlige ansvaret for asyl- og innvandringspolitikken og det overordnede ansvaret for utlendingsforvaltningen. Departementet gir forskrifter til loven og kan instruere Utlendingsdirektoratet om lovtolkning og skjønnsutøvelse.

Utlendingsdirektoratet (UDI) iverksetter asyl- og innvandringspolitikken. Direktoratet er førsteinstans i de fleste utlendingssaker, bl.a. asyl, visum, familieinnvandring, arbeidstillatelser, studietillatelser, statsborgerskap og utvisning. UDI foretar intervju av asylsøkere og uttak av kvoteflyktninger. I tillegg har UDI en rekke oppgaver, bl.a. å gi informasjon til asylsøkere og andre utlendinger. UDI er også faglig overordnet politiet og utenriksstasjoner i utlendingssaker.

Utlendingsnemnda (UNE) er klageinstans i asyl- og utlendingssaker. UNE kan overprøve avslag gitt av UDI. Det er et politisk uavhengig og domstolliknende forvaltningsorgan. Det er underlagt Justisdepartementet. Men departementet kan ikke instruere UNE om lovtolkning eller om utfallet av enkeltsaker (med mindre de berører rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn), jf. §§ 76 annet ledd og 128. UNE har en viktig rolle som lovtolkende organ, ettersom praksis er retningsgivende for UDI.

Landinfo er utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon. Enheten er underlagt UDI, men faglig uavhengig. Den skal gi informasjon om søkerens hjemland til saksbehandlere og beslutningstakere i UDI og UNE. Landinfo har ingen oppfatning om hvordan en sak skal behandles eller avgjøres.

Politiets utlendingsenhet (PU) er et særorgan i politiet som er underlagt Politidirektoratet. Hovedoppgavene til PU er å registrere asylsøkere som kommer til Norge, klarlegge deres identitet og returnere utlendinger som mangler lovlig opphold. PU kan også bruke tvangsmidler i medhold av utlendingsloven, f.eks. ved pågripelse og beslag.

9 Humanitære organisasjoner

En rekke frivillige organisasjoner i Norge bistår utlendinger på ulike måter. Den viktigste organisasjonen for asylsøkere er Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS). NOAS gir rettshjelp, bistand og informasjon til asylsøkere. I tillegg er det en «vaktbikkje» for forvaltningen. NOAS engasjerer seg i flyktningepolitiske spørsmål og gir anbefalinger til myndighetene.

10 FNs Høykommissær for flyktninger

En viktig internasjonal aktør på asylfeltet er FNs Høykommissær for flyktninger – *United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR). Dette er FNs eget flyktningorgan.

Stillingen som Høykommissær ble opprettet av FNs Generalforsamling i 1951.⁶ Den gang trodde man at Høykommissæren med sine 33 ansatte skulle løse Europas flyktningproblemer etter annen verdenskrig. Det skulle de klare i løpet av tre år. Deretter skulle organisasjonen oppløses. Men det skjedde naturligvis ikke. Mer enn 60 år senere er UNHCR like relevant. I dag har organisasjonen over 17.000 ansatte fordelt på mer enn 130 land og et stort sekretariat ved hovedkvarteret i Genève.

Mandatet til UNHCR er angitt i Statuttene av 1950.⁷ Hovedoppgaven er å gi bistand og beskyttelse til verdens flyktninger. Organisasjonen skal samordne det internasjonale flyktningarbeidet og bidra til varige løsninger for flyktninger. En viktig del av beskyttelsen er å kontrollere at statene, bl.a. Norge, oppfyller sine forpliktelser i henhold til flyktningkonvensjonen og andre relevante

6 FNs Generalforsamling besluttet ved Resolusjon 319 av 3. desember 1949 at stillingen som Høykommissær skulle opprettes med virkning fra 1. januar 1951.

7 Statuttene ble vedtatt av FNs Generalforsamling ved Resolusjon 428 av 14. desember 1950.

konvensjoner. Særlig viktig er det at flyktninger ikke returneres til forfølgelse. Høykommissæren gir anbefalinger om tolkningen av flyktningkonvensjonen og beskyttelse av asylsøkere fra bestemte land. Disse anbefalingene har stor betydning for norske myndigheter, jf. kapittel 2 pkt. 7.

Selv om Statuttene er begrenset til flyktninger, har UNHCR gitt bistand og beskyttelse til internt fordrevne i en rekke konfliktområder, bl.a. i Kosovo, Colombia og Afghanistan, etter anmodning fra FNs Generalforsamling.

11 Videre fremstilling

Formålet med denne boken er å redegjøre for de sentrale delene av utlendingsretten i lys av våre folkerettslige forpliktelser. Boken har en rekke oppgaver og eksempler for å illustrere ulike problemstillinger. Noen inneholder navn og alder på personer. Ingen av disse eksemplene er ekte. Men de representerer typetilfeller som kunne ha vært det.

Boken er delt i fire hovedbolker. Den første bolken kalles «Innreise og opphold». Den gjelder utlendinger som søker alminnelig opphold i Norge på grunn av ferie, familie, studier eller arbeid. I denne delen skal vi se på de generelle reglene om fornyelse av tillatelser, permanent opphold og tilbakekall av tillatelser. Den andre bolken kalles «Beskyttelse». Den omfatter utlendinger som søker om beskyttelse i Norge. Sentrale tema er rett til flyktningstatus og asyl, opphold på humanitært grunnlag og internasjonal beskyttelse. Den tredje bolken omhandler «Sanksjoner». Den fokuserer særlig på utvisning. Den fjerde bolken kalles «Europeisk samarbeid». I den delen ser vi på det felles europeiske samarbeidet på asyl- og migrasjonsfeltet, rettsutviklingen i EU og forholdet til Norge.

Men aller først kommer et kort kapittel om de sentrale rettskildene i utlendingsretten og forholdet mellom norsk og internasjonal rett.

Hva er en flyktning? Hvem har rett til asyl? Hvilken betydning har hensynet til barnets beste i utlendingssaker? Hvem har rett til familiejenforening eller arbeidstillatelse? Hvem kan bli utvist fra Norge? Dette er noen av de spørsmålene som reises i denne boken.

Innvandring er et av de store temaene i vår tid. Utlendingssaker kan vekke sterke følelser og debatt. Forvaltningens vedtak er ofte svært inngripende for den enkelte og kan berøre viktige samfunnsmessige hensyn. Asyl- og utlendingsretten ligger i brytningen mellom stat og individ, rett og politikk, beskyttelse og kontroll. Det er et dynamisk rettsområde, som styres av våre internasjonale forpliktelser, særlig menneskerettighetene. Det er også et internasjonalt fag som påvirkes av begivenheter utenfor våre landegrensler.

Den primære målgruppen for boken er studenter i utlendingsrett, og de som arbeider med utlendingssaker til daglig. Boken har et enkelt fagspråk og kan leses uten kjennskap til utlendingsrett.

Denne utgaven er gjennomgått og oppdatert med tanke på aktuelle lovendringer og rettspraksis på området.

Bokens redaktør er **Øyvind Dybvik Øyen** (seniorrådgiver i Utlendingsnemnda). De øvrige forfatterne er:

- **Andreas Furuseth**, juridisk seniorrådgiver i Norsk organisasjon for asylsøkere
- **Merete Havre**, førsteamanuensis ved Oslo Metropolitan University – Storbyuniversitetet
- **Kristine Bjørnsund Hosar**, seniorrådgiver i Justis- og beredskapsdepartementet
- **Jessica Schultz**, dr. juris og forsker ved Det juridiske fakultetet, Universitetet i Bergen
- **Torunn Skard**, fagdirektør i Utenriksdepartementet
- **Vigdís Vevstad**, dr. juris og rådgiver i Sonconsult

Alle forfatterne er jurister med lang erfaring fra ulike deler av asyl- og utlendingsfeltet.

 Universitetsforlaget

ISBN 978-82-15-05745-3

9 788215 057453